

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ

IŠVADA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KELIŲ ĮSTATYMO NR. I-891 2 IR 5 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ
ĮSTATYMO NR. IX-2135 3, 34, 35, 36, 37, 42, 43, 46, 54, 59, 60 STRAIPSNIŲ, 2 PRIEDO
PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 46-1 STRAIPSNIU ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO NR. XI-242 87 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PROFESINIO MOKYMO
ĮSTATYMO NR. VIII-450 40 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGŲ ĮSTATYMO NR. I-1367 36
STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 464 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTŲ
(TOLIAU VISI KARTU – PROJEKTAI)
(TAP NR. TAP-22-1934(2)) (TAIS NR. 22-10924(3))

2023-04-20 Nr. NV-929

Vilnius

Ivertinę Projektų atitiktį įstatymams, Vyriausybės nutarimams bei teisės technikos reikalavimams, teikiame šias esmines pastabas ir pasiūlymus:

1. *Dėl atitikties Europos Sąjungos teisei.* Atkreiptinas dėmesys, kad apibrėžiant sąvokas turi būti laikomasi **technologinio neutralumo principo**, todėl Elektroninių ryšių įstatymo projekto 5 straipsnyje (keičiamo įstatymo 37 straipsnio 1 dalyje) turėtų būti atsisakyta nurodyti konkrečią technologiją – viešąjį mobiliojo ryšio tinklą.

2. Elektroninių ryšių įstatymo Nr. IX-2135 3, 34, 35, 36, 37, 42, 43, 46, 54, 59, 60 straipsnių, 2 priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 46-1 straipsniu įstatymo projekto (toliau – Elektroninių ryšių įstatymo projektas) 9 straipsnyje (keičiamo įstatymo 46-1 straipsnyje) nustatoma, kad elektroninių ryšių infrastruktūrai įrengti, ja naudotis ir (ar) jai prižiūrėti pagal atitinkamo elektroninių ryšių tinklo teikėjo prašymą *statinių patikėtiniai (savininkai)* **privalo** ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo tokio prašymo gavimo dienos sudaryti sandorį dėl servituto.

Toks teisinis reguliavimas yra ydingas (negalimas), prieštaraujantis Civiliniame kodekse nustatytoms sutartinio servituto nustatymo nuostatomis ir principams dėl žemiau nurodytų priežasčių:

2.1. CK 6.156 straipsnyje nustatyta, kad šalys turi teisę laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas, taip pat sudaryti ir šio kodekso nenumatytas sutartis, jeigu tai neprieštaruoja įstatymams (straipsnio 1 dalis). Draudžiama versti kitą asmenį sudaryti sutartį, išskyrus atvejus, kai pareigą sudaryti sutartį nustato įstatymai ar savanoriškas įsipareigojimas sudaryti sutartį (straipsnio 2 dalis). Pažymėtina, kad įstatymai negali nustatyti absoliučios pareigos

sudaryti sutartis – taip būtų pažeistas sutarčių laisvės principas, kurį pripažįsta ir gina Konstitucija. Lygiai taip pat minėta nuostata negali būti suprantama taip, kad servituto nustatymo atveju įstatymas gali nustatyti privalomą sandorio (sutarties) sudarymą. Ši nuostata yra tik bendra sutarčių teisei ir negali būti taikoma sutartinio servituto atveju, nes galioja specialus sutartinio servituto reguliavimas CK.

Be to, kasacinis teismas, aiškindamas šio principo esmę, pažymėjo, *kad sutarties laisvės principas valstybės pripažįstamas ir ginamas tiksliai – jis suteikia reikšmę suderintiems šalių tarpusavio ketinimams. Šalių pasiektas susitarimas, įformintas teisės aktų pripažįstama tvarka, tampa teisiškai įpareigojančiu aktu ir reikšmingu visuomeninės savireguliacijos instrumentu. Šis aktas (susitarimas) nustato teises ir pareigas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-262/2010).*

2.2. CK 4.125 straipsnyje nustatyta, kad sandoriais nustatyti servitutus turi teisę tik pats tarnaujančiuoju tampančio daikto savininkas. Tokiu atveju yra būtinas ir viešpataujančiuoju dėl servituto nustatymo tampančiu daikto savininko sutikimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-259/2011). Pagal tokį kasacinio teismo išaiškinimą ir CK 4.125 straipsnio turinį – specialią CK nuostatą, skirtą reglamentuoti sutartinį servitutą, sutartinio servituto atveju negali būti įstatyme nustatytos pareigos – taigi ir be tarnaujančiuoju tampančio daikto savininko (patikėtinio, valdytojo) sutikimo - išreikštos teigiamos valio sudaryti sutartį dėl servituto nustatymo – sudaryti sutartį dėl servituto nustatymo. Priešingu atveju toks teisinis reguliavimas laikytinas prieštaraujančiu (nederančiu) su sutarties laisvės principu, kurį reikėtų taikyti kartu su CK įtvirtintu specialiu teisiniu reguliavimu dėl sutartinio servituto nustatymo, bei sutarties esminės sąlygos – valio išreikšimo sutikimo forma nebuvimo.

2.3. Atsižvelgiant į kai kurių subjektų teisinį statusą ir jiems Konstitucijoje suteiktus autonomijos, nepriklausomumo garantijas, pvz. Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalis, 109 straipsnio 2 dalis, taip pat įstatymais nustatytas nepriklausomumo garantijas, pvz. Valstybės kontrolei, Ryšių reguliavimo tarnybai, Prokuratūrai ir kt. subjektams, Elektroninių ryšių įstatymo projekte nustatytas privalomas – neatsižvelgiant į tokių subjektų teisinį statumą – sutarčių sudarymas nederą su jų Konstitucijoje ir įstatymuose nustatyta specialiu teisiniu statusu.

2.4. Apskritai vertinant teisinį reguliavimą, pagal kurį sudaryti sandorį (iš principo priverstinai be valios pasirinkti) siekiama tiesk valstybės turtui, tiesk privataus (įmonių) turtino atžvilgiu, todėl Projektų aiškinamajame rašte ir derinimo pažymoje pateikti argumentai dėl valstybės turto disponavimo principų neatspindi (neapima) pagrindimo dėl juridinių asmenų privataus turto (ne valstybės nuosavybės teise priklausančio turto) naudojimo ir priverstinio servituto nustatymo „sandoriu“ sudarymo.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytus motyvus, Elektroninių ryšių įstatymo projekto nuostatos dėl privalomo sandorio dėl servituto sudarymo turėtų būti keičiamos (jį atsisakoma) – nustatant, kad šalys gali sudaryti sutartį dėl servituto nustatymo (t. y. turėtų būti abiejų šalių sutikimas ir teigiama valia sudaryti tokį sandorį), arba sukurti kitokį mechanizmą, jog tokio pobūdžio servitutai nustatomi administraciniu aktu (kartu aiškiai įstatyme apibrėžiant administraciniu aktu nustatomo servituto sąlygas, kriterijus). Pažymėtina, kad Projektų derinimo pažymoje pateikti argumentai, kodėl atmetamas siūlymas tokio pobūdžio servitutus nustatyti administraciniu aktu yra teisiškai nemotyvuotas. Be to, manytina, jog siūlomo teisinio reguliavimo tikslus galėtų pasiekti ir toks teisinis reguliavimas, pagal kurį sandorio dėl servituto nustatymo sudarymas būtų šalių diskrecijos teisė – tai atitiktų galiojantį teisinį reguliavimą ir derėtų su CK nuostatomis dėl sutartinių servitutų nustatymo.

3. Kitas kritikuotinas ir taisytinas Elektroninių ryšių įstatymo projekto 9 straipsnyje (keičiamo įstatymo 46-1 straipsnyje) siūlomas nustatyti teisinis reguliavimas:

3.1. Elektroninių ryšių įstatymo projekte nėra nustatytų servituto nustatytų kriterijų (sąlygų), o bendro pobūdžio teiginiai kaip *„Jeigu elektroninių ryšių infrastruktūrai, esančiai viešojo elektroninių ryšių tinklo ar neviešojo elektroninių ryšių tinklo dalimi, įrengti, ja naudotis ir (ar) jai prižiūrėti yra būtina, siekiant užtikrinti elektroninių ryšių tinklą ir (arba) elektroninių ryšių paslaugų aprėptį ir (ar) kokybę atitinkamoje teritorijoje“* neatitinka teisėkūros aiškumo principo, taip pat toks apibūdinimas nelaikytinas servituto nustatyto kriterijumi (sąlyga).

3.2. Siūlomas teisinis reguliavimas nederą su teismų praktika dėl servitutų nustatymo, pagal kurią *taikant servituto instituto normas būtina laikytis objektyvumo, proporcingumo, civilinių teisinių santykių dalyvių interesų derinimo principų* (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-283/2010).

3.3. Negali būti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį turto savininkas privalėtų sudaryti sandorį dėl servituto tik pagal atitinkamo elektroninių ryšių tinklo tiekėjo prašymą. Pažymėtina, kad besikreipiantysis bet kuriuo atveju turėtų įrodyti, kad servitutas yra būtinas, t. y. pvz. pateikti tą informaciją, iš kurios būtų objektyviai aišku tokio servituto nustatymo būtinumas būtent tame nekilnojajame daikte. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Aukščiausias Teismas nuosekliai išplėtojoje kasacinio teismo praktikoje dėl servitutų nustatymo yra išaiškinęs, kad servitutas priverstinai gali būti nustatytas tik tokiu atveju, kai jis yra objektyviai būtinas, t. y. pirmiausia turi būti įvertinta, ar daikto savininkas, įgyvendindamas savo nuosavybės teisę ir siekdamas, kad dėl daikto tinkamo naudojimo būtų nustatytas servitutas, išnaudojo visas objektyvias ir įmanomas galimybes, kad nuosavybės teisę būtų galima įgyvendinti neapribojant kitų savininkų teisių ir interesų. Atsižvelgiant į nuosavybės teisės svarbą, nuosavybės teisės ribojimas pateisinamas tik esant

svarbioms priežastims ir nėra pagrindo taikyti servitutą ir riboti kito (tarnaujančiojo daikto) savininko nuosavybės teisę vien todėl, kad savininkas, siekiantis servituto nustatymo, nori naudotis svetimu daiktu, nes jam taip yra naudingiau ar patogiau. Servituto būtinybei pagrįsti esminę reikšmę turi tai, kad nėra kito tinkamo nuosavybės teisės naudojimo būdo, kaip tik apriboti kito asmens nuosavybės teisę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-285-415/2015 ir joje nurodyta kasacinio teismo praktika; 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-200-916/2018, 2021 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-229-916/2021).

3.4. Elektroninių ryšių įstatymo projekto 9 straipsnyje (keičiamo įstatymo 46-1 straipsnio 2 dalyje) nustatomas teisinis reguliavimas yra neaiškus, t. y. Projektų rengėjas nepagrindė, kodėl turėtų būti vertinamas tik statinio tinkamumas elektroninių ryšių infrastruktūrai įrengti ir (arba) naudoti, tačiau nevertinama elektroninių ryšių infrastruktūros būtinumas, pagrįstumas ir tinkamumas įrengti būtent tame statinyje. Siūlytina šiais aspektais papildyti Elektroninių ryšių įstatymo projekto 9 straipsnį.

3.5. Elektroninių ryšių įstatymo projekto 9 straipsnyje (keičiamo įstatymo 46-1 straipsnio 3 dalyje) yra formuluotė „*valstybės ar savivaldybės organizacija*“ greta valstybės ar savivaldybės institucijų, todėl neaišku, ką turėta omenyje vartojant žodį „organizacija“.

3.6. Pagal Elektroninių ryšių įstatymo projekto 9 straipsnį (keičiamo įstatymo 46-1 straipsnio 4 dalį) valstybės (savivaldybės) valdomo statinio patikėtinis (savininkas) turi teisę atsisakyti sudaryti sandorį dėl servituto nustatymo suinteresuoto teikėjo naudai tik šioje dalyje nustatytais atvejais, tačiau neaišku, kokių principų dalis tų atvejų šioje dalyje atsirado, taip pat neaišku, ar kituose objektuose tokio paties poreikio nėra, pvz. saugomose teritorijose ir pan. Projektų rengėjas turėtų pagrįsti Projektų aiškinamajame rašte šioje dalyje nustatyto sąrašo pagrįstumą ir atskleisti jo nustatymo principus.

Teisės grupės vyresnioji patarėja

Eglė Izokaitytė

